

GenAI hefboom voor sociale mobiliteit

Leestijd 20 minuten

Júlia Martins Simons

Februari 2026

AI vergroot kansen, maar voor wie?

Wie de recente literatuur over genAI leest, stuit op een intrigerende spanning. In Co-intelligentie (2025) beschrijft Ethan Mollick genAI als een technologie die juist mensen met minder formele scholing kan versterken. genAI verlaagt drempels, democratiseert expertise en maakt hoogwaardige cognitieve ondersteuning toegankelijk voor een veel bredere groep professionals. In dat perspectief is genAI een hefboom voor sociale mobiliteit.

Het recente Anthropic Economic Index Report (januari 2026) schetst echter een ander beeld. Op basis van een analyse van één miljoen gesprekken met Claude blijkt dat genAI-gebruik sterk samenhangt met GDP per capita en met het opleidingsniveau van gebruikers. De taken waarvoor Claude wordt ingezet vereisen gemiddeld meer scholing dan de gemiddelde taak in de bredere economie. Bovendien blijkt dat het geschatte opleidingsniveau dat nodig is om de prompt van een gebruiker te begrijpen bijna perfect correleert met het opleidingsniveau van het genAI-antwoord ($r > 0.92$). Met andere woorden: de cognitieve complexiteit van de interactie wordt in hoge mate bepaald door de gebruiker zelf.

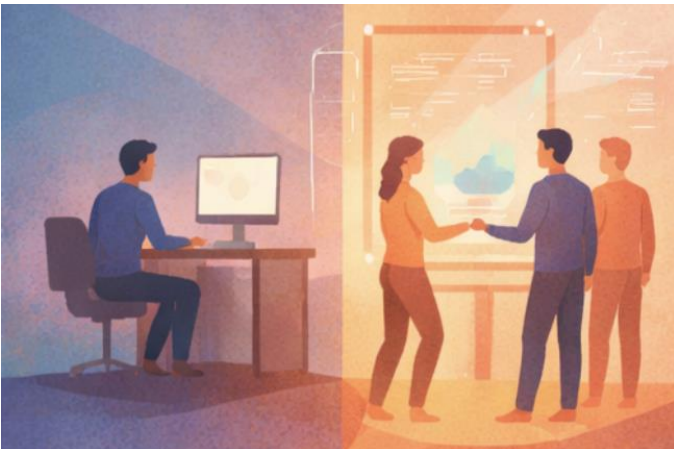
Dat lijkt haaks te staan op Mollicks optimisme. Als genAI vooral wordt benut door hogeropgeleiden en zich concentreert rond hoog-educatieve taken, versterkt het dan niet vooral bestaande verschillen?

Potentie versus praktijk

De ogenschijnlijke tegenstelling verdwijnt wanneer we onderscheid maken tussen potentie en praktijk. Mollick beschrijft wat genAI kan betekenen wanneer het breed toegankelijk wordt ingezet als co-intelligentie waarbij de chatbot feedback geeft, alternatieven genereert en experimenteren laagdrempelig maakt. In dat scenario kan een professional zonder academische achtergrond beschikken over analysekracht, schrijfkraft of ontwerpkracht die voorheen alleen via langdurige scholing bereikbaar was.

Het Anthropic-rapport beschrijft echter hoe genAI momenteel wordt gebruikt. En in die praktijk zien we patronen die sterk lijken op klassieke skill-biased technological change (Card & DiNardo, 2002): nieuwe technologie wordt eerst effectief benut door mensen die al beschikken over cognitief kapitaal. Hogere scholing hangt samen met hogere adoptie, complexere taken en meer succesvolle interacties. genAI spiegelt als het ware het niveau van de gebruiker.

Dat betekent niet dat genAI ongelijkheid veroorzaakt. Het betekent dat genAI ongelijkheid volgt.

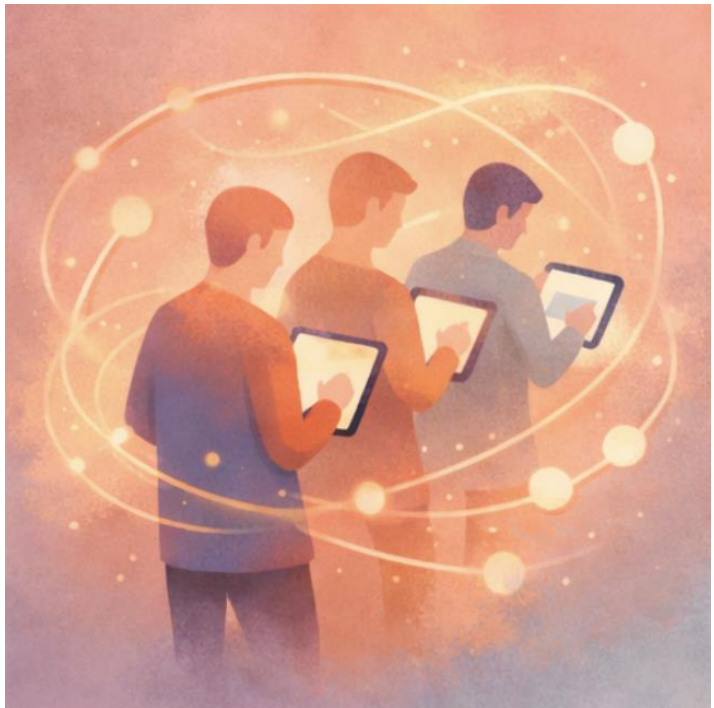

AI versterkt wie weet hoe te leren

AI versterkt niet automatisch de lageropgeleide professional. genAI versterkt degene die weet hoe hij met genAI moet samenwerken. Wie betere prompts schrijft, krijgt rijkere antwoorden. Wie weet hoe hij moet itereren, corrigeren en verfijnen, behaalt betere resultaten. Het rapport laat bovendien zien dat hogere adoptielanden genAI vaker gebruiken in een augmentatieve modus, als samenwerking, in plaats van als volledige delegatie. Effectief gebruik blijkt dus samen te hangen met actief, reflectief gebruik.

De doorslaggevende factor is daarmee niet de technologie, maar het leerproces.

Wanneer organisaties genAI invoeren zonder expliciet het leerproces te faciliteren, zullen vooral hogeropgeleiden snel profiteren. Zij hebben vaak al de taalvaardigheid, het abstractieniveau en de cognitieve strategieën om genAI effectief in te zetten. Zonder begeleiding of facilitering wordt genAI dan een versterker van bestaande verschillen.

De verschuiving naar sociale innovatie

Maar wanneer genAI wordt ingebed in werkplekleren met ruimte voor experimenteren, feedback, gezamenlijke reflectie en sociale diffusie verandert het speelveld. Dan kunnen ook professionals zonder uitgebreide formele scholing leren hoe zij genAI als co-intelligentie benutten. Niet door één training, maar door iteratief gebruik, samen in het dagelijks werk. Daarmee verschuift de vraag van technologie naar ontwerp.

De echte tegenstelling tussen Mollick en Anthropic is geen inhoudelijke tegenstelling, maar een temporele. Wat hier zichtbaar wordt, is het verschil tussen een momentopname en een ontwikkelrichting. Anthropic analyseert het huidige gebruik en laat zien dat genAI vandaag vooral meebeweegt met bestaande verschillen in opleiding en menselijk kapitaal. Mollick daarentegen kijkt vooruit: hij beschrijft de structurele mogelijkheid dat genAI cognitieve ondersteuning kan verbreden, mits mensen leren hoe zij er effectief mee samenwerken. De spanning zit dus niet in een inhoudelijke tegenspraak over wat genAI doet, maar in de tijdsdimensie van technologische adoptie. In de vroege fase profiteren vooral degenen die al beschikken over de vaardigheden om nieuwe technologie te benutten; in latere fasen kan diezelfde technologie juist breder toegankelijk worden, afhankelijk van hoe leerprocessen worden ingericht. Daarmee verschuift de uitkomst van een technisch gegeven naar een ontwerpvragestuk.

De uitkomst hangt af van hoe organisaties leren faciliteren en onderdeel maken van het innovatieproces.

GenAI wordt dan niet alleen een technische innovatie, maar zeker ook een sociale innovatie. Wie toegang krijgt tot leerstructuren rond genAI, bepaalt wie er versterkt wordt. Wie ruimte krijgt om te experimenteren, bepaalt wie cognitieve voorsprong opbouwt. Wie begeleiding krijgt bij het formuleren, reflecteren en itereren, bepaalt wie werkelijk productiever wordt.

De toekomst van genAI-ongelijkheid wordt daarom niet door het model bepaald, maar door de leerpraktijk. En precies daar ligt de opdracht voor werkplekleren.

De verschuiving naar sociale innovatie

De uitkomst hangt af van hoe organisaties leren faciliteren en onderdeel maken van het innovatieproces.

GenAI wordt dan niet alleen een technische innovatie, maar zeker ook een sociale innovatie. Wie toegang krijgt tot leerstructuren rond genAI, bepaalt wie er versterkt wordt. Wie ruimte krijgt om te experimenteren, bepaalt wie cognitieve voorsprong opbouwt. Wie begeleiding krijgt bij het formuleren, reflecteren en itereren, bepaalt wie werkelijk productiever wordt.

De toekomst van genAI-ongelijkheid wordt daarom niet door het model bepaald, maar door de leerpraktijk. En precies daar ligt de opdracht voor werkplekleren.

